

2. Егоршин А.П. Управление персоналом. – Н. Новгород : НИМБ, 2001. – 716 с.
3. Закон України «Про професійний розвиток працівників» № 4312-17 від 12.01.2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4312-17>.
4. Збрицька Г.О. Савченко, М.С. Татаревська Управління розвитком персоналу : навчальний посібник / Т.П. За заг. ред. М.С. Татаревської. – Одеса : Атлант, 2013. – 427 с.
5. Кибанов А.Я. Управление персоналом организации : учебник / Под ред. А.Я. Кибанова. – 3-е изд., доп. и перераб. – М. : ИНФРА-М, 2007. – 638 с.
6. Кіндзерський Ю.В., Якубовський М.М., Галиця І.О. Потенціал національної промисловості: цілі та механізми ефективного розвитку / [за ред. канд. екон. наук Ю.В. Кіндзерського]; НАН України; Ін-т екон. та прогнозів. – К., 2009. – 928 с.
7. Клименко С.М., Дуброва О.С., Барабась Д.О. Управління конкурентоспроможністю підприємства : навчальний посібник / [та ін.]. – К. : КНЕУ, 2006. – 527 с.
8. Маслова В.М. Управление персоналом предприятия : учеб. пособие для вузов. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2007. – 159 с.
9. Никифоренко В.Г. Управління персоналом : навчально-методичний посібник. – Одеса : Пальміра, 2006. – 260 с., с. 96.
10. Савченко В.А. Управління розвитком персоналу : навч. посібник. – К. : КНЕУ, 2002 р. – 351 с.
11. Управление персоналом в условиях социальной рыночной экономики / Под науч. ред. проф., д-ра Р.Марра, д-ра Г. Шмидта. – М. : Изд-во МГУ, 1997. – 480 с.
12. Хентце И. Теория управления кадрами в рыночной экономике. – М. : Междунар. отношения, 1997. – С. 243.
13. Хміль Ф.І. Управління персоналом : підручник для студентів вищих навчальних закладів. – К. : Академвидав, 2006. – 488 с.
14. Шлендер П.Э. Управление персоналом / [и др.]. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2005. – 320 с., с. 126.
15. Thomas N. Garavan, Pat Costine, and Noreen Heraty (1995). «Training and Development: Concepts, Attitudes, and Issues». Training and Development in Ireland. Cengage Learning EMEA.

УДК 658.115:330.322.31

Волгіна Н.О.

*старший викладач кафедри економіки підприємств,
бізнес-адміністрування та регіонального розвитку*

Харківського національного університету міського господарства імені О.М. Бекетова

ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ СКЛАДОВОЇ РЕФОРМУВАННЯ ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ

Розглядаються сучасні проблеми житлово-комунального господарства. Досліджується специфіка формування інноваційної складової реформування галузі. Підкреслено перспективи подальшого розвитку державно-приватного партнерства.

Ключові слова: житлово-комунальне господарство, державно-приватне партнерство, інноваційна політика, адміністративне регулювання, дерегулювання.

Волгіна Н.А. ФОРМИРОВАНИЕ ИННОВАЦИОННОЙ СОСТАВЛЯЮЩЕЙ РЕФОРМИРОВАНИЯ ЖИЛИЩНО-КОМУНАЛЬНОГО ХОЗЯЙСТВА УКРАИНЫ

Рассматриваются современные проблемы жилищно-коммунального хозяйства. Исследуется специфика формирования инновационной составляющей реформирования отрасли. Подчеркнуты перспективы дальнейшего развития государственно-частного партнерства.

Ключевые слова: жилищно-коммунальное хозяйство, государственно-частное партнерство, инновационная политика, административное регулирование, дерегулирование.

Volgina N.O. FORMATION INNOVATIVE COMPONENT TO REFORMING HOUSING AND COMMUNAL SERVICES OF UKRAINE

Modern problems of housing and communal services considered. Investigate the specificity of formation of an innovative component industry reform. The prospects for further development of public-private partnership underlined.

Keywords: housing and communal services, public-private partnerships, innovative politika, administrative regulation, deregulation.

Постановка проблеми. Системні економічні й соціально-політичні зрушення в нашій країні вимушують переоцінити підходи до існуючих проблем. Деякі питання відкладаються до кращих часів, інші потребують поточного вирішення. Але формування теоретичних засад майбутніх змін є підсумком узагальнення знань, накопичених за минулий період. Наприклад, реформування житлово-комунального господарства держави повинно врахувати багато чинників, зокрема інноваційну складову.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивчення інноваційної діяльності, теоретичні й практичні пошуки можливостей її активізації на рівні підприємств, галузей та держави цікавлять науковців в усіх країнах світу. Суперечності й інноваційні перспективи трансформації житлово-комунального господарства України розглянуті в роботах Ю. Бажала [1], В. Гейця [2], С. Козьменко [3], О. Лапко [4], А. Пересади, Т. Майорової [5] та багатьох

інших дослідників. Але залишаються актуальними проблеми подальшого поглибленого вивчення проблемних питань інноваційного розвитку комунального господарства.

Постановка завдання. Метою роботи є розробка основ інноваційного реформування комунального господарства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Житлово-комунальне господарство (ЖКГ) традиційно розглядають як єдину галузь, що являє собою комплекс підгалузей, покликаних забезпечувати умови нормальної життєдіяльності населення та функціонування міських структур. ЖКГ у значній мірі формує середовище життєдіяльності людини – комфортність міста, району, мікрорайону, житла. Ця галузь, з одного боку, зазнає впливу ринкових відносин, а з іншого є важливою ланкою системи соціального захисту населення. Це породжує серйозні проблеми та протиріччя, зокрема, погіршення стану житла,

якості комунальних послуг і т.д. На сьогодні в галузі ЖКГ України функціонує кілька тисяч підприємств та організацій різних форм власності, які надають населенню понад 40 видів послуг на суму більше 6 млрд грн щороку. Тут використовується майже чверть основних фондів держави, зайнято 5% працездатного населення країни. Централізованим водопостачанням забезпечено населення всіх міст країни та 86% селищ міського типу (тобто понад 70% населення України), централізованими системами каналізації – 95% міст і більше половини селищ міського типу. Близько 80% теплової енергії, що виробляється підприємствами комунальної енергетики (а це 72 млн Гкал), відпускається населенню та об'єктам бюджетної сфери. У 53 містах України функціонує міський електротранспорт. Протяжність вулично-дорожньої мережі досягла майже 80 тис. км, на утриманні міських управлінь житлово-комунального господарства знаходиться понад 3700 мостів та шляхопроводів [6].

У той же час, маючи таке значення для національної економіки та життєдіяльності людини, ЖКГ на сьогодні є найвідсталішою галуззю економіки. На даний час у своїй більшості підприємства галузі працюють фактично за рахунок тих ресурсних можливостей, що були накопичені до початку 90-х років. Темпи зростання обсягів виробництва (наданих послуг) у галузі у 4 рази нижчі, ніж у промисловості. Темпи зростання інвестицій, заробітної плати та продуктивності праці удвічі нижчі, ніж по економіці в цілому. Займаючи 1,3% у випуску товарів і послуг в економіці, на галузь припадає 43% всієї заборгованості за енергоносії, 5,5% збитків усієї економіки, 4% – усієї дебіторської заборгованості, 4% – заборгованості з виплати заробітної плати по країні, 3% – усієї кредиторської заборгованості. 1 млн. чоловік, що працюють у галузі, отримують зарплату, яка на 10% менше середньої по країні та у 1,7 рази нижча, ніж у промисловості. [7]. Усе це зумовлює нагальну потребу в кардинальних інноваційних технологічних та управлінських змінах ЖКГ.

Комунальне господарство повинно стати пріоритетним напрямом реалізації державної інноваційної політики з огляду на дві важливі обставини: перше – незадовільний стан галузі, яка є життєзабезпечуючою, друге – на сьогодні комунальне господарство чи не єдина галузь економіки України, де практично не відбуваються ринкові перетворення. До того ж централізована система водопостачання і водовідведення, теплопостачання як елемент комунального господарства є природною монополією, що обумовлює певні особливості державного регулювання інноваційного розвитку підприємств цієї сфери комунальних послуг.

Ситуація у фінансово-економічній та технічній сферах ЖКГ України характеризується зростанням дебіторської заборгованості, рівня зносу основних фондів, обсягів витрат тепла й води тощо. Найгостріші проблеми в галузі пов'язані з: невідповідністю відносин у сфері ЖКГ змінам в економіці держави й не інтегрованістю галузі в систему ринкової економіки; недосконалістю системи державного регулювання ринку житлово-комунальних послуг; штучною монополізацією діяльності у сфері будівництва, реконструкції й утримання житла; нерозвиненістю сучасних форм ефективного управління житлом і підприємствами ЖКГ, відсутністю єдиної технічної політики розвитку житлової та комунальної інфраструктури [2, с. 93]. Усе вищевикладене обумовлює необхідність дослідження й пошуку нових шляхів

знаходження можливих резервів зниження витрат і поліпшення якості послуг, що надаються у сфері ЖКГ, тобто підвищення його соціально-економічної ефективності, що в ринкових умовах неможливо без активного залучення інноваційних факторів, що у свою чергу потребує розробки та реалізації виваженої державної інноваційної політики.

Розгляд державної інноваційної політики потребує вивчення світового досвіду в даній сфері. Узагальнюючи наявну інформацію, можна виділити дві принципово протилежні моделі інноваційної політики: франко-японську (характерним є прямиий вплив держави на інноваційну діяльність у країні) та англо-американську (властивим є мінімальне державне втручання в інноваційну діяльність країни, що може виявлятися у здійсненні порівняно незначного, виключно непрямого впливу держави на інноваційні процеси в країні). Однак на практиці жодна з наведених моделей інноваційної політики не використовується в чистому вигляді. Країни в здійсненні державної інноваційної політики, як правило, комбінують використання засобів прямого й опосередкованого державного впливу на інноваційні процеси. Перспективним є як державна підтримка інноваційної діяльності, так і залучення та зацікавлення бізнесових структур інвестуванням коштів в інноваційні проекти.

Для України принципово важливим є знаходження адекватного співвідношення між державним та ринковим регулюванням інноваційної діяльності в країні. Аналіз особливостей впливу інструментів державної політики на інвестиційно-інноваційну діяльність свідчить, що наслідками несистемного підходу до інвестиційно-інноваційних процесів у державі є: нестійка динаміка оновлення основних фондів; зростання фондоозброєності переважно за рахунок дооцінки основних засобів або скорочення чисельності працівників; невідповідність здійснюваних інвестицій реальним потребам; низький рівень інвестицій у нематеріальні активи; використання як основного джерела інвестицій амортизаційних відрахувань і кредитів навіть не для інвестицій, а для поповнення нестачі оборотних коштів; невідповідність технічних характеристик продукції зарубіжним аналогам; низький рівень інноваційної активності; дефіцит інженерно-технічних кадрів тощо.

Відсутність моделі інноваційного розвитку комунального господарства України, як і інших галузей вітчизняної економіки, є частиною системної проблеми, яка полягає в тому, що результативність, якість функціонування й структура креативної частини національної інноваційної системи – сектору досліджень і розробок, освіти, винахідництва – не повною мірою відповідають потенційним потребам інтенсивного розвитку економіки. З іншого боку, структурно відстала, технологічно низькоукладна вітчизняна економіка, а також система підприємництва залишаються вкрай неприйнятними до сучасних досягнень науки та технологічних інновацій.

Стратегічне управління інноваційною діяльністю підприємств комунального господарства як відкритої системи повинно бути динамічним і дієвим, не тільки враховувати інформаційні потоки, що надходять із зовнішнього середовища, але й активно його формувати на основі безпосередньої комунікаційної реальної й віртуальної взаємодії з метою підвищення суспільної та підприємницької економічної ефективності інноваційного процесу на основі формування й підтримки привабливого іміджу за умови прозорості й відкритості.

Згідно із суспільною значущістю результатів інноваційної діяльності як суспільного і колективно-блага, процес формування і реалізації стратегій інноваційної діяльності, які повинні забезпечувати інноваційний розвиток суб'єкта господарювання, доцільно здійснювати на основі принципу коеволуції, що передбачає залучення суб'єктів ринку, споживачів інноваційної продукції, органів державного управління та місцевого самоврядування, зміну їх рольового статусу, тобто перехід із зовнішнього до внутрішнього середовища процесу інноваційного розвитку на основі створення позитивного стереотипного образу підприємства або існування значної ймовірності отримання економічної або соціальної вигоди від участі в інноваційній діяльності.

Успішність стратегічного управління процесом інноваційного розвитку повинна ґрунтуватися на інформациі, яка має: довготерміновий характер, змогу створювати у суб'єктів внутрішнього і зовнішнього середовища усталене уявлення про здобутки та можливості підприємства, а також задовольняти їх раціональні й емоційні потреби. Тому підприємства галузі та комунальне господарство в цілому мають навчитися управляти враженнями гетерогенної аудиторії про свою діяльність і можливості з метою формування довіри у довготерміновому періоді, яка уособлюється у позитивній репутації, та сприятливого ставлення – у короткотерміновому, тобто іміджу. Як підґрунтя сприятливого іміджу комунального господарства доцільно обрати систему його брендів. Останні варто розглядати як повноцінний стратегічний інформаційний ресурс, який має здатність генерувати додаткові фінансові притоки й збільшувати (або в разі негативного впливу зменшувати) вартість підприємства.

Інноваційні стратегії, що забезпечують інноваційний розвиток, повинні бути варіативними, що зумовлюється невизначеністю і мінливістю зовнішнього середовища, складністю і багатоаспектністю внутрішнього. Варіативність дозволяє враховувати негативну дію факторів ризику. Головними критеріальними ознаками стратегій повинні стати: несуперечливість і узгодженість зі складовими загального стратегічного набору альтернатив функціонування підприємства; досяжність за ознаками ресурсів та часу, організаційно-структурна підтриманість; організаційно-культурна сприйнятливість персоналом підприємства та спільнотою з позицій імовірних соціально-економічних здобутків.

Відкритість комунального господарства як соціально-економічної системи, її багатоцільовий характер, розподіл бізнес-процесу на сукупність етапів та стадій, значний ризик розроблення та впровадження інновацій вимагають встановлення різнохарактерних взаємозв'язків між підрозділами вищого рівня управління підприємствами функціональними та виробничими підрозділами тактичного та технічного (оперативного) рівня управління, що можна реалізувати за допомогою гнучких організаційних взаємовідносин на основі поліцентричності організаційної

структури підприємства, тобто ієрархічності та гетерархічності.

Згідно з новою економічною теорією альтернативних економічних систем, розвиток комунального господарства взагалі та інноваційний розвиток зокрема для досягнення успішності за отриманими результатами становить тріаду культури, суспільних інститутів і економіки: економічні системи виростають з суспільних інститутів, а останні – з культури. Втім, зв'язки між трьома складовими не є жорстко детермінованими, ці складові відносно самостійні й знаходяться у стані незалежної еволюції. Культурні взаємовідносини необхідно базувати на раціональності, самоідентифікації (індивідуальній або колективній), що є уособленням горизонтального порядку, і влади, тобто вертикального порядку, – цінностей та норм. Останні підтверджують необхідність прояву ознак інституціоналізації функціонування підприємств як мікрорівневих суб'єктів на основі формування релевантних обставинам і стратегічним альтернативам культурних взаємовідносин - системи формальних і неформальних правил, норм, традицій індивідуальної й групової поведінки, що відносяться до легітимації суб'єкта господарювання, членства в ньому.

Висновки з проведеного дослідження. Стратегія інноваційного розвитку комунального господарства України, як і кожного структурного елементу національної економіки, повинна розроблятися з урахуванням основних положень програмних документів, які визначають стратегію інноваційного розвитку країни та основних складових її інноваційної системи. Для ефективного вирішення проблеми необхідно визначити вихідні позиції основних компонентів національної інноваційної системи, ступінь їх відповідності вимогам інноваційно-інвестиційної моделі розвитку, виявити слабкі сторони і перепони, що гальмують такий розвиток, а також наявні переваги й потенційні можливості щодо здійснення узгоджених системних змін.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Бажал Ю.М. Економічна теорія технологічних змін / Ю.М. Бажал. – К. : Заповіт, 1996. – 238 с.
2. Соціально-економічний стан України: наслідки для народу та держави: національна доповідь / за заг. ред. В.М. Гейця [та ін.]. – К. : НВЦ НБУВ, 2009. – 687 с.
3. Потенціал інноваційного розвитку підприємства : монографія / под ред. С.Н. Козьменко. – Суми : Деловые перспективи, 2005. – 256 с.
4. Лапко О.О. Інноваційна діяльність в системі державного регулювання : монографія / О.О. Лапко. – К. : Інститут економічного прогнозування НАН України, 1999. – 253 с.
5. Пересада А.А. Проектное финансирование : учебник / А.А. Пересада, Т.В. Майорова / под общ. ред. А.А. Пересады. – К. : КНЕУ, 2007. – 767 с.
6. Офіційний сайт Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.minregionbud.gov.ua>.
7. Стан та перспективи реформування житлово-комунального господарства [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.parlament.org.ua>.